

ISBN: 978-99955-45-42-0
UDK: 330.34:338.124.4(510)

Datum prijema rada: 04.05.2023.
Datum prihvatanja rada: 30.08.2023.
Pregledni naučni rad

NOVA NORMALA KINESKE EKONOMIJE

THE NEW NORMAL OF THE CHINESE ECONOMY

Ivan Mirović

Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Fakultet poslovne ekonomije Bijeljina, BiH
ivan.mirovic@fpe.unssa.rs.ba
ORCID: 0000-0002-0658-1008

Vesna Petrović

Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Fakultet poslovne ekonomije Bijeljina, BiH
vesna.petrovic@fpe.unssa.rs.ba
ORCID: 0000-0002-5061-4807

Apstrakt: U ovom radu razmotrićemo pojam nove kineske normalnosti u svjetlu kineskih ekonomskih reformi, s ciljem da indikujemo neke faktore njene nevjerovatne ekonomske uspješnosti u svjetlu globalizacije i kineske makroekonomske stabilnosti. Nema lakog niti jednostavnog objašnjenja tzv. kineskog ekonomskog čuda ukoliko se ne uzmu u račun sve ekonomske prednosti, modernog kapitalizma i recepcija njegovih ideja organizacije i institucija. Kineski razvoj nije objašnjiv bez kineske kulture i konfučijanske filozofije. U radu ćemo razmotriti: kinesku ekonomsku normalnost, kinesku privrednu reformu, kinesku politiku rađanja, državnu plansku funkciju, makroekonomiju Kine, urbani stambeni fond Kine, razvoj kineske berze kao tržišta kapitala i faktore koji dugoročno determiniraju devizni kurs.

Кljučне riječi: nova kineska normalnost, kineska privredna reforma, devizni kurs, urbani stambeni fond Kine, finansijske reforme

JEL klasifikacija: E5, E42, O12

Abstract: In this essay, we will consider the notion of China's new normality in the world of Chinese economic reforms, with the aim of indicating some factors of its incredible economic success in the world of globalization and China's macroeconomic stability. There is no easy or simple explanation of the so-called the Chinese economic miracle if all economic advantages, modern capitalism and the reception of its ideas of organization and institutions are not taken into account. Chinese development cannot be explained without Chinese culture and Confucian philosophy. In the paper, we will consider: China's economic normality, China's

economic reform, China's labor policy, state planning function, China's macroeconomics, China's urban housing fund, the development of the Chinese stock market as a market and factors that determine the exchange rate in the long term.

Key Words: *China's new normality, China's economic reform, exchange rate, China's urban housing fund, financial reforms.*

JEL classification: E5, E42, O12

1. UVOD

Nova normalnost razvijene svjetske ekonomije kao njeno novo obilježje javlja se kao posljedica krize u američkoj ekonomiji 2008. godine, koja ima svoje implikacije u zapadnoj ekonomiji, posebno u ekonomijama zemalja Evropske Unije. Prema mišljenju Liu Vei i Su Dian postoje dva izvora nove normale u razvijenim ekonomijama, stagnacija napretka nauke i tehnologije i normalizacija kejnzijanskog regulisanja tražnje (Vei, Dian, 2021, str 21). Finansijska kriza 2008. godine je pokazala da je teško, gotovo i nemoguće manipulirati kamatnim stopama zbog "finansijske zaglibljenosti", izlaz se traži u kejnzijanskom regulisanju tražnje. Kvantitativno ublažavanje monetarne i fiskalne politike nije dovoljno za oporavak američke ekonomije i izlazak iz dužničke i finansijske krize. Nova normalnost razvijene ekonomije uslovljena je daljim tehnološkim razvojem i razvojem nauke. Prema Liu Vei i Su Dian, napredak nauke i tehnologije podstiče ekonomski razvoj ponude i tražnje. Proizvodne inovacije stvorit će nova potrošačka žarišta i izazvati novu potrošačku tražnju. Razvoj inovacija omogućit će i novu privrednu efikasnost. Informaciona tehnologija je glavna poluga Kondratjevog dugog ekonomskog ciklusa. Zbog usporavanja investicionih ulaganja i inovacija došlo je do usporavanja ekonomskog rasta. Osamdesetogodišnja ekonomska praksa dovela je u pitanje automatizam tržišta i naglasila značaj dugoročne tražnje na premise kejnzijanizma. Kejnzijanska teorija ima svoj rezon u ekstremnim slučajevima, u ekonomskoj krizi. U normalnim prilikama državna regulacija uništava samoregulaciju tržišta i ekonomske efikasnosti. Problem savremene ekonomije manifestuje se prije svega u problemu likvidnosti. Tehnološki faktori i informatička revolucija, zastoj u razvoju nauke, direktno se referiraju na ekonomski rast i razvoj. Zamka likvidnosti u američkoj ekonomiji posljedica je enormnog ulaganja u vojni kompleks. Ulaganja u nove tehnologije Četvrte industrijske revolucije, razvoj Interneta i bežičnih komunikacija vodilo je razvoju novih industrija i brzom ekonomskom razvoju. Jedan je od uzroka američke finansijske krize, izazvane hipotekarnom krizom u kojoj je Fed snizila kamatne stope. Niske kamatne stope vodile su američku privredu u slabo investiranje i zamku likvidnosti. Fed je emitovao velike količine novca da bi omogućio kvantitativno ublažavanje (Vei, Dian, 2021, str. 24). Evropska Unija je slijedila američku monetarnu politiku, snižavanjem kamatnih stopa u namjeri da pospeši ekonomski rast. Politiku nulte kamatne stope slijedio je Japan, koji je bio u dugoj recesiji. Ekonomska praksa SAD, EU i Japana na temelju kvantitativnog monetarnog ublažavanja i nulte kamatne stope daje kratkoročne efekte. Poznato je da Centralne banke koriste za ublažavanje monetarnih mjera smanjivanje količine novca ili

kvantitativno povećanje novca. Privreda koja je zaglibljena u zamku likvidnosti postaje rezistentna na kretanje kamatne stope, na kejnzijanski model. Navedene ekonomije u krizi stavljaju akcenat na povećanje tražnje. Centralne banke povećavaju ponudu novčane baze kupovinom bankarskih finansijskih potraživanja i hartija od vrijednosti (Vei, Đian, 2021 str.26). Federalne rezerve su kupovale nacionalni dug (45 milijardi dolara) i održavale nultu kamatnu stopu. Centralna evropska banka je slijedila američku monetarnu politiku i kupovala 60 milijardi evra imovine mjesečno. Američka finansijska kriza pokazala je da politika niskih kamatnih stopa daje rezultate u normalnim uslovima, dok u vremenu krize izaziva probleme, koji se očituju u rastu kamatnih stopa i problemu likvidnosti (mnogi projekti u novim okolnostima se ne završavaju). Privreda postaje ranjiva na spoljne šokove. Novost je i rast državnog finansijskog duga u odnosu na rast BDP-a. Porast državnih dugova i ultraniske kamatne stope, berze koje su ranjive i pad vrijednosti imovine neminovno vode finansijskoj krizi. Razvoj nauke i novih tehnologija je bitan faktor daljeg ekonomskog rasta i razvoja i izlaska iz krize. Po mišljenju Liu Vei i Su Đian postoji realna opasnost po zapadnu ekonomiju latentno postojanje finansijskih i monetarnih kriza. Postoje znaci oporavka američke privrede, ali ne i znaci oporavka privrede Evropske Unije.

2. KINESKA EKONOMSKA NORMALNOST

Uprkos uvjerenju o konstantnosti kineskog ekonomskog rasta, Liu Vei i Su Đian, navode da u maju i junu 2014. stopa rasta potrošačkih cijena, iznosila je 2,5%, odnosno 3,2%. Dakle kineska privreda je ušla u "novu normalu". (nova šansa, novi razvoj, novo stanje). (Vei, Đian, 2021, str. 32). Prema predviđanjima Kina će u tzv. novoj normalnosti imati ubrzan privredni rast, mjereno rastom BDP-a i u narednih dvadeset godina. (Zbornik objeljenja za ekonomiju Kineske akademije društvenih nauka, 2021:12).

Nova normalnost se sagledava u kategorijama ponude i tražnje. Na strani ponude valja uočiti porast troškova i rast cijena rada. Troškovi tehnološkog napretka rastu, kao i usporavanje rasta nauke. Otvaranjem Kine, njen tehnološki razvoj duuguje učenju i oponašanju. U nekim oblastima (brze pruge), Kina je vodeća u svijetu. Na strani tražnje dolazi do smanjivanja dobiti od ulaganja. Sa razvojem i otvaranjem kineske privrede, dolazi do smanjivanja investicione dobiti, kao i smanjivanja šansi za ulaganja. Kineski razvoj promoviran je rastom izvoza. Analiza nove kineske normalnosti pokazuje tendenciju smanjivanja stope ekonomskog rasta, dok će stopa potrošnje biti relativno stabilna, ali će zato biti vidljivija stopa inflacije. Sa razvojem privrede rastu i troškovi proizvodnje, evidentni kao rast inflacije. Kina se suočava što izgleda paradoksalno, sa problemom nedostatka radne snage. Kao rezultat tih kretanja dolazi do rasta potrošnje. Istovremeno, to je put u kapitalno intenzivnu industriju (tehnološki kapitalnu). Napredak tehnologije zahtjeva da se ne kasni i da se oslanja na kineske inovacije. Na makroekonomskom nivou logika je snižavanje stope ekonomskog rasta. Istovremeno doći će do dvostruke inflacije i stvarna i potencijalna stopa rasta slabe zajedno. Slabljenje stvarne stope rasta, može biti izazvano nedostatkom tražnje i rastom prekomjerne proizvodnje. Potencijalnu stopu rasta koja

u Kini ne slabi određuju: stopa rasta kapitala, stopa rasta ukupne proizvodnje i stopa rasta radne snage. Najranjiviji faktor potencijalne stope kineskog rasta može biti umanjivanje stope radne snage. Da bi se održala poželjna stopa ekonomskog rasta, potrebno je ubrzati reforme u sektoru štednje i kapitala, sektoru osiguranja radne snage i sektoru inovacija. Liu Vei i Su Đian aspostrofiraju važnost osiguranja bezbjednosti hrane u Kini, kao i reformu zemljišnog sistema. Prestrukturiranje industrije može podstaći rast ponude i potražnje. Kina je dosegla određeni tehnološki napredak u oblastima svemirske tehnologije i tehnologije podmorja. Ona prihvata i prati vrhove modernog zapadnog tehnološkog razvoja. Zahvaljujući novim ekonomskim mjerama, neophodno je spriječiti dvostruku deflaciju. Kineski reformatori su pažljivi u doziranju administrativnih mjera i instrumenata planske privrede. Pod "novom normalom" Kina treba da snizi stopu ekonomskog rasta, da produbi reforme, ubrza restrukturiranje industrije i sopstvene inovacije, da primjeni mjeru kombinovanja dvostruke ekspanzije ponude i tražnje, kao i da kombinuje monetarnu stabilnost ili deflaciju malih količina i finansijsku ekspanziju.

3. KINESKE PRIVREDNE REFORME

Opasnost na kineskom ekonomskom putu može biti nedostatak tražnje, koja izaziva makroekonomsku neravnotežu. Novost je da se od ekonomije obima prelazi na ekonomiju strukture. Zahvaljujući modernizaciji privrede, digitalizaciji, urbanizaciji, industrijalizaciji Kina se nalazi na prekretnici i potrebne su joj dubinske reforme. U ovoj fazi evidentno je smanjivanje stope rasta radne snage, rast cijena zemljišta, porast stepena oskudice, smanjivanje demografskih dividendi (Vei, Đian, 2021, str. 45). Ekonomske reforme u Kini podrazumjevaju reformu kineskih institucija, koji su u funkciji kineskog uspješnog razvoja i jačanje odgovornosti. Ekonomske reforme su sastavni dio ukupnih društvenih reformi i u funkciji su istovremeno i makroekonomske stabilnosti dugoročnog ekonomskog rasta. Jedno od prednosti, ukupnog ekonomskog i političkog sistema je nesporna činjenica da su u pogledu koordinacije u kome važno mjesto imaju Centralni komitet Komunističke partije Kine i njen predsjednik, Kinezi u prednosti na takozvanim zapadnim ekonomijama koje se smatraju demokratskim. U donošenju ekonomskih odluka, demokratija se pokazala skupom i nedovoljno djelotvornom u donošenju djelotvornih i promptnih odluka, što je posebno vidljivo u procesima ubrzanog i dinamičnog ekonomskog toka, nošenog Četvrtom industrijskom revolucijom. Nove tehnološke promjene, afirmisale su staru ekonomsku maksimu da je vrijeme novac. Kineske reforme su kompleksne i cjelovite. To su reforme u oblasti: ekonomije, inovacija, reforme u sferi svojinskih prava, zemljišne reforme, koje imaju i socijalne implikacije, porast standarda i smanjenje siromaštva. Naglasak reformi treba da bude uopšten sa šest fokusa: privrede, politike, kulture, društva, ekološke civilizacije i izgradnje partije (Vei, Đian, 2021, str. 47). Kineske reforme pokušavaju da uspostave balans između uprave i tržišta, što naravno nije nimalo lako. Tvorci kineske reforme su svjesni ekonomskog preimущества tržišta, ali i istovremeno naglašavaju i neoliberalne opasnosti, stoga je neohodna djelotvorna uprava i poštovanje ekonomske efikasnosti i etičkih principa: (pravednosti, solidarnosti...). Samo tržište je podložno usavršavanju od širenja obima tržišta do

kvaliteta tržišta. Sistemsko uređenje tržišta podrazumjeva sistem donošenja odluka o cijenama i sistem transakcija, po kojima se one obavljaju. Pravni poredak podrazumjeva da se ima u vidu i sistem konkurencije i moralni poredak. Kineske reforme se provode u kombinaciji planiranja sa vrha i realizacije korak po korak na nižim nivoima. Kineske reforme se kreću, između pitanja stope rasta sa jedne strane i prekomjerne proizvodnje sa druge strane. Evidentno je da u najnovijoj krizi, izazvanoj ratnim sukobom u Istočnoj Evropi, između Rusije i Ukrajine, ta tzv. prekomjerna proizvodnja nalazi svoj racionalni rezon, s obzirom da u Evropskoj uniji dolazi do krize proizvodnje i realizacije, izazvane prije svega sankcijama, koje je Zapad uveo Rusiji. Inače rast tražnje je jedan od bitnih faktora, ekonomske kineske uspješnosti, na dugi rok. Dugoročno gledano ekonomski rast korespondira sa rastom ponude i tražnje i njihovim uravnoteženim odnosom. Kvalitetna tražnja donosi potrošačima visoku marginalnu korist i investitorima visoki očekivani prihod od ulaganja. Izvor kvalitetne potrošnje u Kini nalazi se uglavnom u četiri aspekta: prilagođavanje populacionih mjera, podsticanje potrošnje, otvaranje unutra i napolje i podsticanje djelotvorne ponude (Vei, Đian, 2021, str.53). Razlika kineske i američke potrošnje uglavnom se nalazi u aspektu najskupljih usluga. Kina ima dugoročnu šansu da poveća potrošnju. Kini su neophodna kvalitetna ulaganja, koja korespondiraju sa pravom i mogućnošću kompanija, da samostalno vrše izbore i donose odluke. Tri su izvora dobrih ulaganja: sopstvene inovacije, unapređenje industrije i izgradnja ekološke civilizacije (Vei, Đian, 2021, str.56). Kineska globalna konkurentnost, zavisi od njene globalne sposobnosti, da ovlada vrhovima tehnologije i nauke. Prenosjenjem skupih industrija u Kini, daje kineskoj privredi dugoročno efektivnost i isplativost ulaganja i šansu da bude, vodeća svjetska privreda. Ulaganja u nekretnine su doživjela određenu granicu. Prema mišljenju Liu Vei i Su Đian, ulaganja u nekretnine se mogu zamijeniti perspektivnim ulaganjima u razvoju ekološke civilizacije. Za razvoj ovog sektora, neophodno je motivisati nevladine investicije, kao kvalitetan vid ulaganja. Jedan vid takvih ulaganja su davanje dugoročnih koncesija, pa i vlasništva nad zemljom (pustinjom). Prekomjerna proizvodnja može korespondirati sa nevladinim ulaganjima u privođenju ekonomskoj i ekološkoj namjeni pustinja. Kineske reforme zahtjevaju mjere, koje pospešuju rađanje, obrazovni sistem, socijalno osiguranje. Djelatnosti skupih usluga promovišu dalji uspješni razvoj kineske privrede. Razvoj skupih usluga zahtjeva: dobar sistem rješavanja sporova, kulturni sistem i moralni sistem. Kineske reforme podrazumjevaju otvaranje i unutra i spolja (putovanja i izvoz). Sopstvene inovacije u kineskoj privredi zahtjevaju kvalitetnu regulaciju, prava intelektualne svojine i razvoj nauke i tehnologije.

4. KINESKA POLITIKA RAĐANJA

Od 1980. kineska politika rađanja postaje porazna. Stopa plodnosti pala je spontano sa 4,8 1980. godine na 2,3 2013. godine (Vei, Đian, 2021, str. 64). Paradoksalno je da se najmnogoljudnija zemlja u svijetu našla u problemu nedovoljnog rađanja i nedostatka radne snage. To govori, ako jednom pogriješite u planiranju porodice i stope rađanja nalazite se u dramatičnoj situaciji, čije se posljedice ne ispravljaju lako, čak ni na dugi rok. Očito je da treba slijediti i neke prirodne, biološke zakonitosti u obnavljanju

nacije i njene vitalnosti. I na kineskom primjeru se pokazuje da je politika rađanja jedna od najvažnijih politika, koja obezbjeđuje najvažniji resurs privredni i društveni, kao i životni optimizam i elan. Restriktivnu politiku rađanja i nisku reproduktivnu produktivnost pratio je jedan novi fenomen odsustvo želje roditelja da imaju djecu. Posljednji kineski privredni ciklus izložen je privrednom usporavanju, koji je rezultat i unutrašnjih i spoljnih faktora. Pred kineskim privrednim rastom stoje zadaci, potrebe strukturnih promjena, proširenje ukupne ponude, da se osnaži korporativno upravljanje i rast inovacija. Industrijski sektor normalno raste, dok se sektor usluga širi.

Postoje tendencije slabljenja kineske privrede i usporavanje privrednog rasta, uprkos, povećanju stopa ukupnog rasta. Nova kineska normalnost podrazumjeva prije svega stabilan rast kompanija. Kineski privredni rast obilježava industrijski rast, rast novih industrija i tehnologija i dalji razvoj realnog sektora, što Kinu kandiduje liderom u globalnoj ekonomiji. Trinaesti petogodišnji kineski plan znači duboko strukturno kinesko prilagođavanje i snažan razvoj realne ekonomije. Ambiciozan je i razvoj industrije usluga, razvoj novih tehnologija i pametnih industrija. Kineska ekonomija prodire u gotovo sve zemlje svijeta. Kineski trinaestogodišnji privredni ciklus podrazumjeva opsežnu reformu, ne samo privrednih politika, fiskalne i monetarne, već istovremeno i reforme državne uprave.

5. DRŽAVNA PLANSKA FUNKCIJA

Broj kineskih državnih preduzeća smanjen je ispod stotinu. I dalje su vrlo prisutna spajanje i preuzimanje. U državnim preduzećima porastao je broj transakcija, brzini po vrijednosti. Izvozna strategija u kineskom jeziku glasi "jedan pojas, jedan put." Kineska ulaganja u inostranstvu ubrzano rastu. Oprema, tehnologija, standardi i usluge osvajaju globalni svijet. Kineska ulaganja u industriju, transport, usluge se veoma brzo šire i ostvaruju nove globalne prostore. Brz i uspješan razvoj kineske privrede vođen je čuvenom krilaticom Deng Sjaopinga, da nije važno koje je "boje mačka", već je važno da "lovi miševe." Kao izvozno orijentisana zemlja koja uvozi mnoge komponente, kojima dodaje novododatu vrijednost, ona još uvijek ima određene probleme, tako da su stope izvoza još uvijek relativno niske. Dvije trećine direktnih stranih investicija dolaze iz Hong Konga, Makaoa, Tajvana, Južne Koreje, Singapura, dakle najrazvijenijih azijskih zemalja (Geng, 2015, str. 21).

6. MAKROEKONOMIJA KINE

Kineska makroekonomska politika stavlja naglasak na regulisanje ponude. Ukupnu ponudu određuju ukupna količina resursa i tehnološki nivo jednog pravnog lica (Vei, Đian, 2021, str.86). Kineska reforma podrazumjeva jačanje inicijative, kao i promjenu inicijative. Ukupna ponuda je određena: tehnološkim napretkom, promjenom sistema, prilagođavanjem fiskalne politike, prilagođavanjem troškova faktora i podsticanjem proizvodnih inovacija. U zapadnjačkoj ekonomiji naglašen je problem prekomjerne proizvodnje, koji se rješavao ili smanjenjem proizvodnje ili povećanjem tražnje. Zemlje poput Kine kao planske privrede susretale su se sa problemom nedovoljne

произvodnje i nedostatkom roba. Makroekonomska politika na zapadu, stavljala je naglasak nekad na ponudu a nekad na tražnju. Kineska politika ide ka tome da makroekonomskim mjerama ponude i tražnje, povećava proizvodnju. Akcenat na mjere ponude evidentan je u zemljama u razvoju, dok su mjere tražnje, prije svega mjere zapadnih zemalja. Kina se promjenila, od zemlje sa obiljem radne snage u zemlju sa deficitom radne snage i obiljem kapitala. Pod regulisanjem ponude tržište mora imati važnu ulogu, kako bi se izbjegle neke negativne posljedice planske privrede (tačnije planska privreda). Konkurentski tržišni sistem i motivisanje proizvođača ključni su za regulisanje ponude. Regulisanje ponude podrazumjeva strukturnu reformu (struktura stanovništva, starosna doba i BDP po glavi stanovnika). Poput Japana i Evropska unija pati od ultrastarosti. Kineske strukturne reforme zahtijevaju da se koeficijent zaduženosti integriše u finansijski sistem. Nova ekonomija ponude podrazumjeva četiri tačke: osnovni okvir ekonomije pojačava analizu, suočavanje sa realnošću i jačanje efikasnosti stožera osnovne teorijske ekonomije, tržište vlade, nevladine organizacije treba da obavljaju svoje dužnosti i analiza na strani ponude treba da bude u potpunosti uvedena u ponudu institucija (Vei, Dian, 2021.str. 98). Kina preferira inovacije i privatni biznis, zatim tu je promocija urbanizacije i industrijske optimizacije. Tu je strukturno smanjivanje poreza. Dvostruki proboj kineskoj strategiji znači inicijativu "jedan pojas, jedan put" treba proširiti sa Azijom, Afrikom i Latinskom Amerikom (globalno kinesko širenje). Nova ponuda podrazumjeva pametno ulaganje u infrastrukturu, aktivnu populacionu politiku oličenu u povećanoj stopi rađanja. Ozbiljan udarac aktivnoj populacionoj politici dolazi iz nedovoljne želje budućih roditelja za rađanjem djece. Kineske reforme podrazumjevaju povećanu pažnju socijalne sigurnosti kao i odgovornosti vlade i tržišta. U strukturnoj reformi Kine ubrajamo i fleksibilnost tržišta radne snage i takozvano meko otvaranje prema svijetu i u spoljnoj trgovini, a naročito značajan uticaj kineske kulture. Svi kineski stanovnici moraju imati šansu da rade, da su zaposleni i da imaju fleksibilnost radne snage. Kineska privreda mora se opredjeliti za direktno finansiranje i mora biti vođena tržištem kapitala (Vei, Dian, 2021, str.101).

Kineske reforme podrazumjevaju i reforme u oblasti nekretnina. Cijene nekretnina su povezane sa odnosima ponude i tražnje, ali i monetarnim faktorima. Stambena reforma korespondira sa porastom stope urbanizacije. Sa porastom broja gradskog stanovništva porasle su cijene nekretnine (stanova), zemljište u državnoj svojini i nudi ga država.

Ponuda stanova definisana je prilivom urbanog stanovništva i cijenom nepoljoprivrednog zemljišta. Na cijenu stanova utiču i monetarni faktori poput: prevelike količine novca, porast cijena stanova i stvaranje balona nekretnina (Vei, Dian, str, 109). Zato će stalno smanjivanje broja stanovnika, starenje i usporavanje procesa urbanizacije uveliko pogoditi očekivanja ljudi u vezi sa srednjoročnom i dugoročnom tražnjom na tržištu nekretnina.

Potražnja za stanovima jednim dijelom je uzrokovana cijenom domaće valute (juana). Malo je prostora za rast cijena stanova u Kini, ali su velike razlike u cijenama, s obzirom na veličinu. Zadatak kineskih reformi je da smanji špekulativni pritisak i da

ojača reformu na strani ponude. Politika kredita treba da onemogući stvaranje špekulativnog balona nekretnina. Zatim tu su i mjere fiskalne politike, vezane za prihod od kapitala. Poseban problem na tržištu nekretnina je cijena kuća, koja stoji u vezi sa mjerama populacione politike. Na cijenu kuća svoj uticaj ima i ekspanzija banaka u sjenci, porast bankarske aktive, koja bi trebalo da koresondira sa rastom cijene kapitala. Poruka Centralne vlade u Kini je da komercijalne banke posuđuju novac lokalnim samoupravama, što vodi cijeni kuća (i nekretnina). Kineski stambeni prostor po glavi stanovnika neprestano raste.

7. URBANI STAMBENI FOND KINE-PUTEVI URBANIZACIJE

Disparitet cijena nekretnina u gradovima prvog, drugog i trećeg reda u Kini porastao je u 2016. godini. Tržište nekretnina u gradovima Kine doživljavao je bum 2016.god.

Neki kineski gradovi doživjeli su nagli porast cijena nekretnina, što se dijelom može objasniti i regionalnim razlikama i porastom broja stanovništva. Na porast cijene stanova naročito gradova drugog reda uticao je i razvoj željezničke mreže u Kini. Interesantno je da Amerika i pored razvijene željezničke mreže nema brzih pruga. Inače urbanizacija je snažan motor ubrzanog ekonomskog razvoja, pogotovo razvoju velikih gradova u Kini.

Inače razvoj velikih gradova prati ekološki problem i drugi problemi, ne samo ekonomski, već i društvene prirode. Kina ima najveći broj stanovnika i najveći broj velikih gradova u svijetu, što se reflektuje na njen ukupni privredni i društveni razvoj. Mnogi stanovnici velikih gradova opredjeljuju se za život u malim gradovima, zbog blizine radnog mjesta, kao i kupovinu kuća.

8. RAZVOJ KINESKE BERZE KAO TRŽIŠTA KAPITALA

Da bi stabilizirala privredu Kina koristi mjere monetarne, fiskalne i razvojne politike. Kineska Centralna banka je 2015.godine smanjila referentne kamatne stope na depozit. Kina se dosta uspješno nosila sa finansijskim krizama, zapadnog svijeta. Kina je uspjela da spriječi finansijske balone, pa i lihvarstvo (baloni deviznog kursa i baloni nekretnina). Sa usponom kineske berze na globalnom nivou, posebno angloameričkom tržištu, pogotovo sa rastom kamatnih stopa, postoji tendencija smanjenja kredita. To govori i o porastu značaja tržišta kapitala.

Sa krizom izazvanom ratom u Ukrajini došlo je do poremećaja i na finansijskim tržištima i na tržištima kapitala. Kreditiranje prati porast kamatnih stopa. Po mišljenju Liu Vei i Su Đian, finansijsko kretanje u Americi i anglosaksonskim zemljama vršiće pritisak na cijene stanova i tržišta stanova u Kini. Interesantno je da su od 2014. devizne rezerve u Kini znatno porasle. Poznato je da sa velikim prilivom novca može doći do finansijskog pregrijavanja, što vodi krizi.

Dakle i u ekonomijama poput Kine mora se voditi računa o monetarnoj ekonomiji i dobrom upravljanju novca. Stabilnost kineske berze i tržišta nekretnina stoje u vezi sa kretanjem stranih valuta, što takođe mora biti predmet kineske monetarne politike. Po mišljenju Liu Vei i Su Điana u Kini se loše upravlja tržištem kapitala. Protežiraju se

veliki akcionari i krupni kapitalisti. Kineske banke putem okvirnog investicionog plana, povjereničkih fondova i internetskog finansiranja učestvuju u berzanskoj trgovini. Krah kineske berze 2015. godine bio je posljedica "brzog rasta direktnog i bočnog finansiranja" (Vei, Dian, 2021, str 156). Poznato je da cijene na berzi određuju očekivanja. Stoga je taj špekulativni aspekt na berzi prisutan, daleko više nego na drugim finansijskim tržištima. Cilj aktivnosti kineske berze definisan je kao veće učešće u direktnom finansiranju.

Naravno, normativni ciljevi i rezultati uglavnom nisu saglasni. Na tržištu kapitala, na berzi učešće vlade je veoma prisutno i aktivno, po logici same stvari. Naravno tu postoje liberalni pristupi i administrativni pristupi. Posebno je osjetljiva i važna uloga regulatornih tijela. Prema kineskim autorima finansijski krah kineske berze 2015. god. bio je posljedica visoke zaduženosti i nedovoljne transparentnosti. Između banaka i berze po mišljenju ovih autora nije uspostavljen odgovarajući odbrambeni institucionalni zid.

Tražnju i ponudu deviza definišu rashodi i prihodi neke zemlje, odnosno pojava suficita i deficita. Na devizni kurs utiču stopa privrednog rasta i stepen otvorenosti finansijskog tržišta. Oba ova faktora su prisutna u kineskoj ekonomiji. Kineski devizni kurs pokazuje suficit, logika Kine je globalizacija. Ekonomsko vodstvo Kine leži i u njenoj strukturnoj transformaciji. Posljedica te strukturne transformacije je kontinuiran i relativno visok kineski privredni rast. Privredni rast SAD i Evrozone u dugom periodu se usporava, za razliku od kineskog privrednog rasta, koje je doživio fazu relativno visokog i ubrzanog rasta, da bi zatim došlo do određenog usporavanja. Međutim u relativno dugom periodu kineski privredni rast raste.

9. FAKTORI KOJI DUGOROČNO DETERMINIRAJU DEVIZNI KURS

U literaturi se pominju četiri vrste faktora, koji dugoročno determiniraju devizni kurs. Prvi je plivajući kurs bez intervencija. Po Miltonu Fridmanu plivajući kurs je zid protiv spoljnih šokova. Fridman ističe da su učesnici racionalni i da vlade treba manje da intervenišu. Druga kategorija je stabilan kurs i neintervenisanje.

Ovo gledište pokušava da apsorbuje dobre osobine zlatnog standarda početkom 20. tog vijeka i ističe da sistem stabilnog deviznog kursa može da ograniči slobodu domaćih monetarnih vlasti u odnosu na plivajući devizni kurs (Vei, Dian, 2021, str. 175). Treća kategorija je plivajući kurs uz intervencije (Tobinov model). Četvrta kategorija je ograničeni fluktuirajući kurs valuta. Usklađivanje deviznog kursa može biti postepeno ili naglo, pri čemu ja važno odrediti paritet u odnosu na dolar ili korpu valuta. Nacionalne ekonomije izbjegavaju postepeno prilagođavanje deviznog kursa, ukoliko u okruženju ne dolazi do naglih šokova. Pri prilagođavanju deviznog kursa mora se voditi računa o relaciji prema centralnom paritetu. Budućnost prekoograničenog priliva kapitala u Kini ima dva trenda: ukupna količina inostranog kapitala će se povećavati, a njegovi vlasnici će biti raznovrsniji. Strateški kineski privredni interes korespondira sa stabilnim kursom. Nezavisnost i efikasnost

monetarnih mjera bitne su za ostvarivanje stabilnosti cijena, privrednog rasta, povećavanja zapošljavanja i bilansa plata (Vei, Đian, str. 184).

Devizni kurs je prošao faze: pretplanske privrede, planska privreda, početni period potržištenja i suštinski period potržištenja. Peti period podrazumjeva globalizaciju i otvaranje kapitalnih računa (Vei, Đian, 2021, str, 191). U ovoj petoj fazi globalizacije i otvorenost kapitalnih računa Kina je uveliko zaključivala ugovore o razmjeni valuta sa drugim zemljama. Dakle istorija deviznog kursa pokazuje paritet kupovne moći, paritet kamatne stope, Balassa-Samuelsonov efekat, teoriju uravnoteženog deviznog kursa, Mandel-Flemingovu teoriju nemogućeg trojstva, psihološku teoriju razmjene i teoriju psihološkog očekivanja.

Kineska monetarna teorija razmatra paritet kupovne moći, posvećujući posebnu pažnju paritetu kamatnih stopa. Ravnoteža deviznog kursa je rezultanta pune zaposlenosti i međunarodnog bilansa plaćanja. U teoriji postoji nekoliko mišljenja o prirodi i važnosti deviznog kursa. Mandel Flemingova teorija tvrdi da država mora da se opredjeli između stabilnosti deviznog kursa, slobodnog protoka kapitala i samostalnosti monetarne politike.

Psihološka teorija deviznog kursa tvrdi da je ljudima potreban strani novac da bi zadovoljili izvjesne želje kao što je plaćanje, investiranje i špekulacija. Teorija marginalne koristi tvrdi da kako se ponuda deviza povećava, marginalna korist po jedinici strane valute se smanjuje, a devizni kurs pada. Psihološka teorija deviznog kursa se kasnije razvila u psihološku teoriju očekivanja. Psihološka očekivanja na deviznom tržištu znatno utiču na određivanje deviznog kursa.

U teoriji je prihvaćeno šest faktora koji utiču na kretanje deviznog kursa: kupovna moć, cijena kapitala, produktivnost radne snage, tržišna ponuda i tražnja, ekonomske mjere i psihološki faktori. Faktor kupovne moći zasniva se na teoriji pariteta kupovne moći, koju može pratiti indeks potrošačkih cijena. Kamatna stopa se prati putem referentne kamatne stope. Bitna je otvorenost kapitalnih računa. Što se tiče privrednog rasta, produktivnost radne snage temelji se na Samuelsonovom efektu, gdje se ukupna produktivnost radne snage Kine izračunava tako da se dodata vrijednost industrijskih preduzeća dijeli sa prosječnim brojem zaposlenih u istom periodu.

Povećanje kineskog BDP-a zavisi od obrazovanja i napretka nauke i tehnologije. Ekonomski rast Kine je i dalje relativno visok, rast BDP je na drugom mjestu u svijetu, s tendencijom da postane vodeći. Kineska privreda je i dalje veoma stabilna na globalnom nivou. Kina u relativno dugom periodu ima suficit robne razmjene sa inostranstvom. Red prioriteta centralne banke predstavlja samostalnost monetarne politike, stabilnost deviznog kursa i otvorenost kapitalnih računa.

Kretanje kursa uslovljeno je: privrednim rastom i maržom, resursima, ekološkim smetnjama, balonima nekretnina, niskim koeficijentu inostranih doznaka kapitala. Prema autoru Liu Vei i Su Đian neophodna je kontrola otvorenosti kapitalnih računa i centralna banka treba da pojača usmjerenje i regulisanje očekivanja od deviznog kursa juana pomoću okvirnih smjernica i drugih metoda.

ZAKLJUČAK

Teorijski izvori nove globalne ekonomske normalnosti su stagnacija napretka nauke i tehnologije i normalizacije kejnzijanskog regulisanja tražnje, posebno evidentnog poslije američke finansijske krize 2008. Osamdesetogodišnja ekonomska praksa dovela je u pitanje automatizam tržišta i naglasila značaj dugoročne tražnje na premisama kejnzijanizma. Novu normalnost zapadnih ekonomija obilježavaju: slaba tražnja koja izaziva prekapacitiranost i nizak rast, rast cijena i kolebanje cijena kapitala. Nova kineska normalnost korespondira sa otvaranjem kineske privrede, sa razvojem i otvaranjem kineske privrede dolazi do smanjivanja investicione dobiti kao i smanjivanja šansi za ulaganja. Analiza nove kineske normalnosti pokazuje tendenciju smanjivanja stope ekonomskog rasta, dok će stopa potrošnje biti relativno stabilna, ali će zato biti vidljivija stopa inflacije. Kina se suočava sa problemom nedostatka radne snage, sa rastom potrošnje i porastom tehnološke kapitalne intenzivne industrije. Kineska privreda sa ekonomije obima prelazi na ekonomiju strukture. Kineske ekonomske reforme su reforme u oblasti ekonomije, inovacija, reforme u sferi svojinskih prava, zemljišne reforme koje imaju i socijalne implikacije, porast standarda i smanjenje siromaštva. Kineska makroekonomska politika stavlja naglasak na regulisanje ponude. Kineski devizni kurs pokazuje suficit, logika Kine je globalizacija. Strateški kineski privredni interes korespondira sa stabilnim kursom. Nezavisnost i efikasnost monetarnih mjera bitne su za ostvarivanje stabilnosti cijena, privrednog rasta, povećavanja zapošljavanja i bilansa plata.

LITERATURA

- [1] Geng, S., (2015) Modernizacija kineske ekonomije: Institucionalne promjene i strukturna transformacija, Albatros plus, Beograd .
- [2] Glaeser, E., (2012) „Triumph of the City”, The Chinese Academy of Social Sciences Press.
- [3] Kondratiev, N.D., (1986) The Long Waves in Economic Life, Selection of Modern Foreign Economic Papers, Vol. 10 Beijing, China: Commercial Press.
- [4] Liu Vei, Su Đian., (2021) Pronalaženje izlaza za kinesku privredu, Službeni glasnik, Beograd.
- [5] Mirović, I., (2020) Novac i međunarodni monetarni sistem: Eseji o novcu, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Fakultet poslovne ekonomije Bijeljina
- [6] Mishkin, F. (2006) Monetarna ekonomija, bankarstvo i finansijska tržišta, Delta, Beograd.
- [7] Nacionalni zavod za statistiku Kine (2010), Kineski statistički godišnjak. Peking: China Statistics Press
- [8] Odjeljenje za ekonomiju Kineske akademije društvenih nauka (2021), "Nova normala u kineskoj ekonomiji", Čigoja, Beograd.
- [9] Shi Yan., (2014) „Can the ‘New Normal’ Lead Chinese Economy out of the Strange Situation?”, China News, 17.jun
- [10] Tong Da Huan., (2014) „The Consensus on China’s Big-City Urbanization”, Oriental Publishing House.

- [11] Wu Zhenyu., (2013) „The Calculation of the Potential Rate of Growth based on Provincial Data: from Frontier to 2020", Reform, Vol.9.

SUMMARY

The theoretical sources of the new global economic normality are the stagnation of the progress of science and technology and the normalization of Keynesian regulation of demand, especially evident after the American financial crisis in 2008. Eighty years of economic practice questioned the automatism of the market and emphasized the importance of long-term demand based on the premises of Keynesianism. The new normality of Western economies is marked by: weak demand that causes overcapacity and low growth, rising prices and fluctuating capital prices. The new Chinese normality corresponds with the opening of the Chinese economy, with the development and opening of the Chinese economy comes a decrease in investment profits as well as a decrease in investment opportunities. The analysis of China's new normality shows a tendency to reduce the economic growth rate, while the consumption rate will be relatively stable, but the inflation rate will therefore be more visible. China is facing the problem of labor shortage, with the growth of consumption and the growth of technological capital-intensive industry, as well as the decline of the growth rate. The Chinese economy is moving from an economy of scale to an economy of structure. China's economic reforms are reforms in the field of economy, innovation, reforms in the sphere of property rights, land reforms that also have social implications, rising standards and reducing poverty. China's macroeconomic policy emphasizes supply regulation. China's exchange rate shows a surplus, China's logic is globalization. China's strategic economic interest corresponds with a stable exchange rate. The independence and effectiveness of monetary measures are essential for achieving price stability, economic growth, increasing employment and the balance of wages.

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License